

καθήκοντα δὲν ἔμπορεῖ βέβαια νὰ τὰ ὑποπομηθῇ, ὡς εἶναι καὶ ἄλλα μεγαλήτε-
ρα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς ἀναγκάζει ὡσαύτως κἀρ-
μία ῥητὴ ὑποχρέωσις· ἀλλ' εἴθ' αὖθις λήγει τὸ καθῆκον
τῆς φιλανθρωπίας, ἀρχεται τὸ τῆς ἀποικίας, καθὼς
θέλωμεν ἰδῆ ἐν τοῖς ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Καθήκοντα ἀμοιβαῖα μεταξὺ τῶν φίλων.

Ολοὶ χρεῖς ἐκείρεσιν χρειάζομεθα εἶναι νὰ μᾶς
παρηγορῇ εἰς τὰς θλίψεις μας, νὰ μᾶς συμβεβλή-
ει εἰς τὰς ἀποκρίσεις μας, νὰ μᾶς διορθώσῃ εἰς τὰ ἑλατ-
τώματα ἢ σφάλματά μας, εἰς τὸν κόλπον τῶν ὁποίων
νὰ ἔμπορῶμεν νὰ ἀποθέσωμεν ἀσφαλῶς τὰ μυσικά
μας. Ἐνας φίλος ἐνὶ λόγῳ εἶναι ἀναγκαιότατος εἰς
τὴν εὐδαιμονίαν μας. Ὅθεν καλῶς λέγει ὁ Ἐκκλη-
σιαστής (Κεφ. 5'. 14.) ὅτι ὁποῖος ἔμπορέσῃ νὰ τὸν
εὖρῃ, πρέπει νὰ νομίζῃ ὅτι εὖρῃκε θησαυρόν· ἐπει-
δὴ ὅμως εἶναι σπανιώτατος ὁ τοιαῦτος θησαυρός, ὡς
αὐτὸ ὅτι οἱ ἀληθινοὶ φίλοι εἶναι ὀλιγώτατοι, διὰ τὸ
εἰς τὴν τέτων ἐκλογὴν χρειάζεται προσοχὴ μεγίστη.
Πρὸ τῶν λοιπῶν νὰ ἐκθέσωμεν τὰ μεταξὺ τῶν φίλων
καθήκοντα, ἐσοχάδημεν ἀναγκαιότατον νὰ προθέσω-
μεν τὰς συνηθείας, ὅτι ἀπαιτῶνται εἰς τὴν τέτων ἐκ-
λογὴν.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Ἐκλογὴ τῶν φίλων.

Οἱ ἀνθρώποι συνηθίζουσι, λέγει ὁ σοφὸς Δαλαμ-
πέριτ, νὰ ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπιστεύονται εἰς ὅ-
λους,

λας, ἢ νὰ τελιόουν εἰς τὸ νὰ μὴ δίδεν πίσιν εἰς κἀνούα. Λοιπὸν δεῖ νὰ μὴ πίπτῃ τινὰς εἰς αὐτίω πὴν καθολικὴν δυσπισίαν, ἢ ὁποῖα πληροῖ τὸν βίον πάσης τιμωρίας ἢ δυσυχίας, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀρχίζῃ καὶ πρῶτον ἀπὸ μίαν νευρεχὴ καὶ ἔλλογον δυσπισίαν. Τὰς ἑόπας τῆς πολιτικῆς ἢ τῆς ἀρέποντος ἀρέπει νὰ τὰς μεταχειρίζομεθα κοινῶς πρὸς ὅλους· τὰς ἑόπας ὅμως τῆς εἰκειότητος ἢ τῆς θάρρους δεῖ ἀρέπει νὰ τὰς μεταχειρίζομεθα πρὸς εἰςένα, εἰμὴ μὴ μίαν ἀκρεβῆ ἐξέτασιν, ἢ πλήρη γνώσιν τῆς χαρακτῆρος.

Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, ὅπερ ἀρέπει νὰ ἀπαιτῶμεν ἀπὸ τὸν φίλον, εἶναι ἡ τιμὴ· καὶ ὅποιον ἰδῶμεν ὅτι ἔκαμν, ἢ ἐμελέτησε νὰ κάμῃ μίαν κακὴν πρᾶξιν, ἀρέπει νὰ τὸν ἀποβάλλωμεν ἀμέσως ἀπὸ τῆς φιλίας μας.

Δεῖ ἢμπορεῖν ὅμως πάντα νὰ φανῶν ὅλαι αἱ πρᾶξεις τῆς ἀνθρώπου, ἢ καὶ ἄλλον ἑόπον ὁ Κόσμος γέμει ὑποκρίσεως ἢ ἀπαταιόνων· ὅθεν ἢμπορεῖ εὐκολὰ νὰ τύχῃ εἷας ἀνθρώπος νὰ εἶναι ὁ πλέον ἀχρεῖος εἰς τὸν χαρακτῆρα, ἢ νὰ μὴ ἢμπορέσωμεν μ' ὅλον τῆτο νὰ ἀνακαλύψωμεν εἰς αὐτὸν καμμίαν κακὴν πρᾶξιν. ἢμπερῶν ὅμως ἄλλα δείγματα νὰ ἀναπληρώσῃ τῆς ἑλλείψεως εἰς ταύτην τῆς φέρσεως.

Οἱ φεισώτεροι παχίζον νὰ κείνῃ τὸν χαρακτῆρα εἰς ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ ἀπὸ τῆς φυσιογνωμίας. Ἀλλὰ μ' ὅλον ὅπου τὸ πρόσωπον, τὰ κινήματα, τὸ φέριμον, ἢ πρὸ πάντων τὸ ὄμμα ἢμπορεῖν πρᾶξις νὰ μᾶς κάμῃ νὰ γνωρίσωμεν τῆς ἐσωτερικῆς κατάστασιν τῆς ψυχῆς, καὶ μάλιστα τὰ πάθη, ὅπερ τότε κυριόουν· εἶναι ὅμως πολλὰ ἀβέβαια καὶ ἀνίκανα τὰ τιαῦτα σημεῖα νὰ ἀποσημαίνῃ κατὰ βάθος τὸν χαρακτῆρα. Ὅσον ἢ ἀνέσπεδασαν εἰς τὰς ἀρχαιοτέρους χρόνας ὁ Ζιαμβατίσας ὁ Πόρτας, ἢ ἦδη ἐν προσφάτοις καιροῖς ὁ Λαβατιέρ, ἢ ὁ Σάλε (De la Sale) νὰ μαντεύσῃ τὸν ἐκτικὸν ἕως εἰπεῖν χαρακτῆρα εἰς ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ μέτωπον,

ὑπὸ τὰς ὀφθαλμῆς, ὑπὸ τὴν μύτην, ὑπὸ τὸ σῶμα, ὑπὸ τὸ πηγύρι, ὑπὸ τὰς ρυτίδας (ζαρώματιαις) τὰς ὀφθαλμῆς, ἢ καμπύλας, ἢ ὀριζοντικάς, ἢ κορυφικάς, αὐτὰ ὅμως τὰ σημεῖα τῶν εἰς τὴν πείραν πολλὰς εὐρίσκονται μάταια καὶ ψόδῃ. Διὰ τὴν κοντὰ ὅπῃ οἱ πανεργότεροι ἰξεύρην νὰ ὑποκρίνονται καὶ τὸ χῆμα, νὰ μεταβάλλην εἰς τὸ κοσμιώτερον τὸ πρόσωπον, τὰς ὀφθαλμῆς, τὰ κινήματα, εἶναι προσέτι καὶ μέγας κίνδυνος νὰ ἀπατηθῇ ὅποιος ἀσέβει μὲ ὑπερβολικῶς ταχύτητα νὰ κείνη ὑπὸ τὰ ἔξωτερικὰ φαινόμενα.

Οἱ λόγοι εἶναι δείγματα ὀλιγώτερον ἀπατηλά. Ὡς τὴν ἀνδρὸς χαρακτήρ ἐκ λόγων γνωρίζεται, καὶ τὸν σοφόν καὶ ἐκείνον, ὅπῃ δείχνει ὅτι ἔχει ψόδεις ἢ ἀλλοκότους δόξας περὶ τῆς δικαίας καὶ ἀδίκης, περὶ τῆς νομίμου καὶ ἀνόμου ἐκείνου, ὅπῃ μᾶς δίδει νὰ καταλάβωμεν ὅτι ἐσεργεῖ χεῖρ ἀρχάς, ἢ ἀλλάζοντας περὶ εἰσάσεις ἀλλάζει καὶ ἀρχάς, καὶ σαλεύεται ὡς ὁ κάλαμος ὑπὸ τῆς ἀνέμων, πρέπει νὰ τὸν ὑποφύγωμεν ἀνὰ κράτος.

Τὸ ἴδιον πρέπει νὰ κάμνωμεν καὶ μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι παχίζην μὲ λόγους γλυκεῖς, καὶ κολακείας τεχνικάς, νὰ γαργαλίζην τὴν φιλαυτίαν μας (1). Κάθε ἀνθρώπος ἀγαπᾷ ἐκ φύσεως τὰς ἐπαίνους, καὶ κλίνει εἰς τὸ νὰ ἀγαπᾷ ἐκείνους, ὅπῃ τῷ δείχνειν ὑπερβατικότερον σέβας καὶ ὑπόληψιν. Ἀλλ' ὁ ἔπαινος εἶναι τὸ μεγαλύτερον δέλεαρ, ὅπῃ μεταχειρίζονται οἱ ἀρχεῖοι ὡς νὰ μᾶς βάλουν εἰς τὸ χέρι, ἢ νὰ μᾶς σύρουν εἰς τὰ δίκτυά των (2).

Τὴν

(1) Προσεκτέον ἡμῖν μὴ θλανοίγειν ὅσα τοῖς κόλαξιν, μήτε μὴ δέξασθαι κολακείαν παρ' ἄλλων, ὡς περὶ περὶ τὸν ἀσπίδιον. *Ca- vendum est ne assentatoribus*, καὶ τ. (Κικέρ. Περὶ Καθῆκ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 29.

(2) Ἐκείνους, ὅπῃ νικῶνται ὑπὸ τῆς κολακείας τῆς περὶ τὴν ἀρετὴν ὁ Βίος μὲ τὰ κενὰ καὶ ὑβρίσματα ἀγγεῖα.

Τὴν κολακείαν εἶναι εὐκόλον νὰ τὴν διακρίνωμεν ὑπὸ τὸν εἰλικρινῆ ἔπαινον, ὅποτεν δὲ μᾶς τυφλῶσῃ ἢ φιλαυτία. Ὅπως φαίνεται ὑπερβολὴ, ἀπειθὴ, βία καὶ τεχνάσματα, ἐκεῖ εἶναι πρόδηλος κολακεία· καὶ μάλα ὅταν οἱ ἔπαινοι ὀπίδα φιλοῦνται διὰ πράγματα ἀδραμικρά καὶ ἄτιδα καὶ καὶ πολὺ φθισιότερον, ὅταν ἐπαινῶνται, ἢ συγχωρῶνται μὲ ὑπέρμετρον συγκατάβασιν τὰ ἀξιοκατηγόρητα καὶ ἀσυγχώρητα πράγματα· ὡσαύτως καὶ τὸ νὰ ἀντιδίδεν τὴν ἡχὴν τῆς ἡμετέρας λόγων, τὸ εἶναι νὰ ἀποδέχωνται ἐκεῖνα ὅπως ἀποδεχόμεθα ἡμεῖς, καὶ νὰ κατηγορῶν ἐκεῖνα ὅπως κατηγοροῦμεν, καὶ τὸ εἶναι δεῖγμα πρόδηλον κολακείας. „ Ἄς, γὰρ οὐκ εἶσθε; ἀναδύω καὶ γὰρ. κατανύει; κατανύω. „ προσέταξα ἢ ἄπαξ ἐμαυτῷ πρὸς χάριν αἰεὶ λέγειν. ἔλεγε ἄρα Τερτυτίω τῷ Πριπτῆ ἐκεῖνος ὁ δόλιος.

Οἱ πανουργότεροι ὅμως ἰξούρην πολλάκις νὰ μεταχειρίζονται μίαν κολακείαν τὸσον τεχνάσματι, ὅπως δυσκόλως διακρίνεται ὑπὸ τὸν ἀληθῆ καὶ εἰλικρινῆ ἔπαινον· καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἔλεγε ὁ Κικέρων, ὅτι πρέπει νὰ φυλαττώμεθα φθισιότερον. Φθάσαν ἐνίοτε νὰ μεταχειρισθῶν ἕως καὶ αὐτῆς τὴν ἀντιλογίαν, καὶ μᾶς κολακῶν καὶ φιλονεικῶντες μεθ' ἡμῶν, καὶ τέλος πάντων προσηγοῦνται ὅτι νικῶνται, διὰ νὰ θάρσῶν καὶ ἑαυτὰς ὅτι εἶναι σοφώτεροι ἐκεῖνοι, τῆς ὁποίου θέλουν νὰ ἀπατήσῶν (1).

Καὶ

(1) Ἄς προσέχον νὰ μὴ πλανηθῶσιν ὑπὸ τὴν δολερὰν θωπείαν, ἐπειδὴ τὸν φανερῶς κολακῶντα ποῖος δὲν δύναται νὰ τὸν γνωρίσῃ, εἰμὴ ὁ πάτη ἀσείδητος; Ὅλη ἡ προφυλακίς χρειάζεται εἰς τὸ νὰ μὴ εἰχωρήσῃ ὁ κρυπτός καὶ πανουργός, δι' ὅτι ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ γνωριθῆ, ὡς αὐτὸς ὅπως πολλάκις καὶ ἐναντιῶντος κολακῶν, καὶ ὑποκεινόμενος φιλονεικεῖν, εἰς τὸ ὑπερὸν παραδίδεται ὑποφέρωντας νὰ νικᾶται, διὰ νὰ σοχαθῆ ὁ ἀπατηθεὶς ὅτι βλέπει μακρύτερα ὑπὸ τῆς ἀλλης. „ Animadvertant ne calida assentatione κατὰ Κικέρων εἰς τὸ Περὶ Φιλίας.

Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτῶ τῶν πανουργοτέρων κολακείων εἶναι δὺκολώτερον νὰ ἀπατηθῶμεν, ὁπόταν ἀποτείνεται εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἢ τὰ πρὸς ὀφείλομεν νὰ καταπραΰνῃ προσεκτικῶς, ὁπόταν ἀφορᾷ εἰς ἄλλους. Διὰ τί τότε ὄντες κείται ἀδύνατοι, ἢ ἄλλοτε νὰ κείνωμεν ὀρθότερα καὶ εὐθύς ὅπῃ ἰδῶμεν τινὰ νὰ εἶναι κόλαξ πρὸς τὴν ἄλλαν, πρέπει μὲ ὅλιγόν τι φιλαυτίαν μας νὰ συμπεραίνωμεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι κόλαξ καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτὰς, καὶ εὐθύς νὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπ' αὐτῶ (1).

Καὶ τῶντι ποῖος ἄλλος χαρακτὴρ εἶναι πλέον ἀξιομίσητος, καὶ φεικωδέστερος; ὁποῖαν ἀχρειότητα δεῖν πρέπει νὰ προσμύνωμεν ἀπὸ εἴαν ἀνθρώπου, ὅστις ὁμιλεῖ ἐναντίον εἰς τὰ φρονήματα τῆς ψυχῆς, καὶ μεταχειρίζεται τῶν ἰδίων ἡμῶν ἀδυναμίαν ἢ νὰ μᾶς ἀπατήσῃ; Ὀλιγώτερον βέβαια πρέπει νὰ φοβέμεθα ἐκεῖνον, ὅπῃ λοιδορεῖ καὶ ὑβρίζει φανερά, ἢ τὸν κόλακα· καθὼς καὶ ὀλιγώτερον πρέπει νὰ φοβέμεθα εἴαν ἐχθρὸν φανερόν καὶ κεκρυμμένον, ἢ εἴαν προδότῳ κρυφόν. Διὰ τῆτο καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ὑπερήφανος καὶ κενόδοξος καὶ τὰ ἄλλα, τὸ κολακτικὸν ὅμως Βιβλίον τῶν Ἀριστοβέλων τὸ ἔρριψε με θυμὸν εἰς τὸν Ἰδάσπῳ, λέγωντάς τῳ ὅτι ἔλεός του μέγαν ἦτον, ὅπῃ δεῖν ἔρριψεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον.

Ὅσον ὅμως ὀπιθυμεῖ τις νὰ ἐπαινεῖται, ἄλλο τόσον χαίρει νὰ βλέπῃ τὴν ἄλλαν ἢ πειριαιζομένης, ἢ κατηγορουμένης. Διὰ τῆτο τὴν κατηγορίας, ὅσοι μάλιστα ἢξούρην νὰ κακολογῶν μὲ ὀξύτητα καὶ ἀγκί-
ροίαν,

(1). Ἡ δὲ μὴ ἐπαινεῖσθαι, ἀλλὰ μόνον παρὰ τῆς μὴ δεδιότων καὶ φέγειν, εἴτι φεκτὸν ἐν ἡμῖν θεάσαντο (ἐλέγη Ἀγασίλαος) καὶ ἐπὶ φεγόντων ἢ ἐπαινεμένων ἀκεί, ἐχ' ἦτον ὅτι το δεῖν καταμανθάνειν τὴν τῆς λεγόντων ἕσπης, ἢ πειρῶν λέγειν.

νοίαν, τὰς ὑποδέχονται κοινῶς ὅλοι, τὰς ὑποδέχονται μὲ ἀγαλλίασιν, καὶ τὰς χαϊδύουσιν. Ὁ φρόνιμος ὁμοίως καὶ τίμιος ἀνθρώπος δεῦν θέλει ἐκλέξει βέβαια ποτὲ φίλον τε εἴνα κατήγορον. Διὰ τί ποίαν ὑπόληψιν ἡμπορεῖ νὰ ἔχη εἰς εἴνα τοιαῦτον ἀνθρώπον, τὴ ὁποία τὸ ἔργον, ἡ καύχισις, καὶ ἡ ἡδονὴ εἶναι νὰ ἀμαυρόνη τὴν τῶν ἄλλων ὑπόληψιν; καὶ πόσον δεῦν πρέπει νὰ φοβῆται τινὰς μήπως λέγη εἰς ἄλλας πρὸς αὐτὰς ἐκεῖνα, ὅπῃ λέγει εἰς αὐτὸν πρὸς ἄλλων.

Δεῦν ἀρκεῖ ὁμοίως νὰ εἶναι μόνον τίμιος, ὀρθῶν καὶ σταθερῶν ἡθῶν, εἰλικρινὴς καὶ ἀφιλοκατήγορος, δεῦν νὰ εἶναι ἀξίος τῆς ἐκλογῆς μας, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι καὶ δέξιτερον λόγον καὶ φρόνιμος· ἐπειδὴ ὡς ἀνὸ ὅπῃ ὁ φίλος πρέπει νὰ εἶναι ἀποθήκη ἔπος εἰπεῖν τῶν μυστικῶν μας, δεῦν τὸτο συμφέρεῖ πολλά νὰ εἶναι τοιαῦτος, ὡσε νὰ ἡμπορεῖμεν μὲ πλήρη ἀσφάλειαν νὰ τὰ ἐμπιστώμεθα εἰς αὐτόν.

Εἶναι ἄρα ἀποκλειστέοι δεῦν τὸτο τῆς ἡμετέρας ἐμπιστοσύνης πρῶτον οἱ δὴθεις, ἡ ἑλαφροὶ, οἱ ὁποῖοι χωρὶς κακίαν ἡμπορεῖν εὐκόλα νὰ μᾶς προδώσεν. β'. οἱ ἐκτόπως πολὺλογοι, οἱ ὁποῖοι, ὅταν δεῦν ἔχεν ὕλην τῆς ἀσυνάε λαλιάς των, ἡμπορεῖν νὰ λάβεν ὕλην τὰ ἐδικὰ μας, πράγματα. γ'. ἐκεῖνοι ὅπῃ ἔρχονται νὰ ψιθυρίζεν εἰς τὰ ὦτα μας κρυφίως τὰ τῶν ἄλλων πράγματα, οἱ ὁποῖοι ἡμπορεῖν ὡσαύτως νὰ ψιθυρίσεν εἰς τὰ ὦτα τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἐδικὰ μας πράγματα.

Τιμὴ λοιπόν καὶ φρόνησις εἶναι οἱ δύο βάσιμοι χαρακτῆρες, ὅπῃ πρέπει νὰ ἀπαιτῶμεν εἰς τὰς φίλους μας· καὶ ὅπῃ δέξισκονται αὐτὰ τὰ δύο, ἐκεῖ ἡμπορεῖμεν ἀσφαλῶς νὰ ἀποθέσωμεν ὅλον τὸ θάρρος, καὶ τὴν πίσιν μας.

Ἀλλὰ πρὸς ταῖς εἰρημύταις συνθήκαις, πρέπει νὰ ζητῶμεν εἰς εἴνα φίλον καὶ ἄλλας τινὰς, αἱ ὁποῖαι εἶναι μὲν ὀλιγώτερον ἐσιώδεις, ὡς ἀνὸ ὅπῃ δεῦν ἀφορεῖν εἰς τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν πίσιν· εἶναι μὲ ὅλον τὸτο

κ) αὐταὶ ἀξιολογῶνται, ἐπειδὴ ἀφορᾷν εἰς τὴν ἑταιρικήν καὶ ἀφροσύνην τῆς φιλίας.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάζωμεν καὶ τρίτον λόγον καὶ τὴν κρᾶσιν τῆς ἀνθρώπου, ὅπως θέλωμεν νὰ ἐκλέξωμεν φίλον μας· εἴας ἀνθρώπος χολερικός καὶ ὀρμητικός δυσκόλως ἢμπορεῖ νὰ κάμῃ φιλίαν μακρὰν καὶ σταθερά· εἴας νωθρὸς καὶ ἀνάλητος δυσκόλως ἢμπορεῖ νὰ μᾶς χορηγήσῃ τινὰ βοήθειαν. Μία κρᾶσις δραστήριος καὶ ζωηρὰ, διδασκαλικὴ ὅμως ὑπὸ τῆς ὀρθῆς λόγου, εἶναι πρὸ πάντων ἄλλων προτιμητέα.

Δ. Πρέπει νὰ ἀποφύγωμεν προσέτι καὶ τὴν μελαγχολικὴν, ἢ πολλὰ χαροποιὰν ἀγάθῃσιν· ὅτι εἴας ἀνθρώπος, ὅπως κλίνει πολλὰ εἰς τὴν μελαγχολίαν, αὐτὸ νὰ μᾶς ἀδαμυθῇ, θέλει μᾶς λυπῆ πάντοτε· καὶ μία ὑπερβολικὴ καὶ ἀμετρος χαρμοσύνη, κοντὰ ὅπως εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι διαρκὴς, θέλει μᾶς ποροξενῆ πολλὰ καὶ ὀχλησίαν· ἐκεῖνο λοιπὸν ὅπως πρέπει νὰ προτιμῶμεν εἶναι μία μετρία καὶ σταθερὰ ἰσορροπία.

Ε'. Πρέπει νὰ ζητῶμεν, ὅσον εἶναι δυνατὸν, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς καλλιέργειαν· ὅτι εἴας ἀνθρώπος σολισμῶς μετ' ἀγχινοίαν καὶ μαθήσεις, κοντὰ ὅπως ἢμπορεῖ νὰ μᾶς ἐφελῇ μετὰ τὰς διδασκαλίας, καὶ μετὰ τὰς συμβλάς τε, ἢμπορεῖ προσέτι νὰ μᾶς χορηγήσῃ μετὰ τὰς ὀμιλίαις τε καὶ ἕλλω ἠθονικῆς συνομιλίας καὶ συναστροφῆς· ἐν ᾧ εἴας δὴθης καὶ ἀμαθῆς, κοντὰ ὅπως ἔχει κίνδυνον τῆς πρὸ μικρῆς ῥηθείσης ἀφροσύνης, δευ' ἢμπορεῖ νὰ μᾶς χορηγήσῃ, εἰ μὴ μίαν εὐνοίαν ἀπὸ τῆς καὶ πλεκτικῆς.

ς'. Πρέπει νὰ διώκωμεν, ὅσον εἶναι δυνατὸν, τὴν σύμπνοιαν καὶ ὁμοφωνίαν τῶν φρονημάτων, καὶ ἐπιθυμιῶν· ὅτι εἴτι δύο ἀνθρώποι πολλὰ ἀσύμφωνοι εἰς τὰ φρονήματα εἶναι δύσκολον νὰ συμφωνήσεν ἐπὶ πολλοῖς εἰς τὴν ψυχῆν.

ζ'. Ὅπως εἰδέχεται, πρέπει νὰ ζητῶμεν καὶ τὴν συμφωνίαν καὶ σύμπνοιαν τῶν ἐναχολήσεων· ὅτι εἴτι

ἐκεῖνοι ὅπῃ προσέχουσι τὸν νῦν εἰς τὴν αὐτὴν ἀσθενίαν, ἢ ἐναχολοῦνται εἰς τὸ ἴδιον εἶδος τῆς ζωῆς, κούτα ὅπῃ ἠμποροῦν δὺκολώτερα νὰ εὔρωσιν ἀντικείμενα ἑπαγωγὰ, ὅπῃ τῶν ὁποίων νὰ συνομίλῃν, ἠμποροῦν προσέτι νὰ δίδωσι ἀλλήλοις καὶ μεγάλῃ βοήθειαν.

Η'. Καὶ τελευταῖον. Πρέπει νὰ διώκωμεν, ὅταν τὸ ἐπιβέβηκεν αἱ φθισάσεις, καὶ τὴν ἰσότητά τῆς ἡλικίας καὶ καταστάσεως· ἐπειδὴ αἱ κλίσεις, καὶ δεξιότητες, αἱ κλίσεις τῆς νεότητος καὶ τῆς γηρατειᾶς εἶναι πολλὰ ἀνόμοιοι, καὶ δεῖ τῆτο δὲν ἠμποροῦν νὰ συγκροτήσῃν μίαν εἴωσιν ἑξοφραῖν· καὶ τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ σμικροτης ἀσυνίως ἠμποροῦν νὰ συνηφοδύσῃν εἰς ἑταιρείαν ἑξοσιμον.

Ὅλαι αὗται αἱ ἀρεταὶ εἶναι βέβαια δὺσκολον νὰ ἀρεθῶν λυώμεθα εἰς εἴνα μόνον ὑποκείμενον· πρέπει ὡς τὸσον νὰ προτιμῶνται ἐκεῖνοι, ὅπῃ ἔχουσι τὰς φθισοτέρας, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰς δύο πρώτας, τῆτ' ἔστι τὴν τιμὴν καὶ τὴν φρόνησιν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖαι καὶ ἀπαραίτητοι.

Εἰς ταύτῃ ὅμως τὴν ἐκλογὴν πρέπει νὰ βαδίζῃ τινὰς μὲ πολλὴν προσοχίαν καὶ βραδύτητα (1)· ἡ ἐπιτηδειότης τῆς ἀνθρώπου γνωρίζεται, λέγει ὁ Σενέκας, ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν τῶν φίλων τῶν· καὶ μία ἐκλογὴ πολλὰ βιασικὴ εἶναι δὺσκολον νὰ εἶναι φρόνιμος (2).

Καὶ

(1) Ὅταν μέλλωμεν νὰ ἀγοράσωμεν κανένα ἀγγεῖον τὸ θεωρεῖμεν πρότερον καὶ τὸ ἐξετάζωμεν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἔλεγε ὁ Ἀεῖσιππος· καὶ δεῖ τί λοιπὸν δὲν ἐξετάζωμεν ἀπὸ κάθε μέρος καὶ τὴν ζωὴν ἐκείνων, τὰς ὁποῖας θέλωμεν νὰ κάμωμεν φίλους;

(2) Μία ἐσθλοσμένη ἐκλογὴ ἀσυνίως χερύζεται ἀπὸ πικρὰν μετανοίαν, ἔλεγε καὶ ἡ Δυκέσσα Βασογιγαρδία (Vastogirardi) εἰς τὰς παρὰ τὸν ἕρον τῆς νεθεσίας. Καὶ τῆτο συνηθίζει μάλιστα νὰ συμβαίη ὅπῃ οὗτος ὁ δεσμός τῆς φιλίας δὲν γίνεται δεῖ τιμὴν, ἀρετὴν, καὶ ἀξιοπότη, ἀλλὰ δεῖ ἡδονὴν, ἢ κέρδος, ἢ κατὰ συμφεβηκὸς, ἢ ἀπὸ μίαν παρῶτῃν προσβολὴν.

Καὶ μῆτε εἶναι ἀναγκαῖον τὰ κοπιάζῃ τινὰς εὐρὴ εὐρὴ πολλὰς· ὅτι ἢ κρεῖττον εἶνα φίλον ἔχειν, ἢ ἔλεγχον ὁ Ἀνάχαρσις, πολλὰ ἀξίον, ἢ πολλὰς μὴδὲ νόσ ἀξίως· καὶ ἡ φρόνησις θέλει τὰ μετέχων ὅσον εἶναι δυνατὸν ὀλιγώτεροι τῷ θάρρους, καὶ τῷ μουσικῶν μας· εἶνας μόνος εἶναι, ὡς τὰ πολλὰ ἀρκετός· τὰς δὲ ὀπλοίπας καὶ τὸ μέτρον τῷ προειρημύων ἀρετῶν, ὅπως ἡθέλων ἔχη, πρέπει τὰς κάμνων μετόχων τῆς ἡμετέρας οἰκειότητος· τὴν ἐσωτερικῶν πίσιν πρέπει τὰ τὴν ἀποταμιεύων εἰς μόνον ἐκεῖνον, ὅς τις ἡθέλε τὰς ἔχη ὅλας, ἢ τὰ λάχιστον ὅλας τὰ κυριώτερας.

Ἀφ' οὗ ἐκθέσαμεν τὰς ἔστις καὶ τὴν προσοχίαν, ὅπως πρέπει τὰ μεταχειρίζεται τινὰς εἰς τὴν ἐκλογίαν τῷ φίλων, καιρὸς εἶναι ἤδη τὰ θεωρήσασθαι καὶ τὰ καθήκοντα, τὰ ἐστὶ τὰ χρεὴ τῆς φιλίας.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν . Β'.

Καθήκοντα τῆς φιλίας.

Η τιμιότης καὶ ἡ φρόνησις συγκροτῶν τὴν πρώτην βάσιν, καὶ καθιστῶσι τὸ πρῶτον καὶ κυριώτερον καθήκον τῆς φιλίας. Τὸ τὰ προδώσει τὸν φίλον τὰ ἐπίτηδες, εἶναι ἔργον φεικτότατον· τὸ τὰ τὸν προδώσει ἐξ ἀγνοίας, εἴτ' ἐν δι' ἀφροσύλῃ, εἶναι μὴ τὸ πρῶτον, τὸ πλέον ἀξιοκατάκειτον.

Τὸ δεύτερον καθήκον τῆς φιλίας εἶναι ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ ἀμοιβαία βοήθεια. Ὁ φίλος εἶναι ἄλλος αὐτός, ἢ ἄλλος ἐγώ, καθὼς λέγει ὁ Ζεύων, καὶ ὁ Πυθαγόρας· καὶ τὰ τῷ φίλων πρέπει τὰ εἶναι κοινά (1). Μία ἀ-

λη.π.

(1) Τὸ τὸ ὅμως εἶναι μία γνώμη, ἡ ὅποια πρέπει τὰ νοηταί μετὰ τινος πειρασμοῦ.

Κεφ. Β'. Καθήκοντα τῆς φιλίας. 281

Ἀληθὴς φιλία πρέπει νὰ μᾶς κάμνη νὰ ἀγαπῶμεν τὰς φίλους μας καθὼς ἡμᾶς αὐτὸς· καὶ δεῖ τὸ νὰ μεταχειριζόμεθα εἰς βοήθειάν τε, ὅπερ τὸ καλεῖ ἡ χρεία, ἐκείνῳ τῷ ἰδίῳ προθύμιον καὶ σπασθῶν, ὅπερ ἠθέλαμεν μεταχειρισθῆναι δεῖ τὸν ἑαυτὸν μας. Δάμων καὶ Πυθίας, τὰ ὑψηλὰ καὶ θαυμάσια παραδείγματα τῆς πλέον ἐντελὲς φιλίας, ἐχώρησαν καὶ περαιτέρω τὸν τρόπον. Ἡ γυναῖκα ἀμιλλα, ὅπερ ἔδειξαν ἐμποροῦν τῷ Διόνυσῳ τυράννῳ τῆς Συρακυσίων, δεῖ νὰ ἀποθάνῃ εἰς ὑπὲρ τῆς ἄλλης, ἀμιλλα, ἡ ὁποία ἐκίνησεν εἰς θάμβος καὶ συμπάθειαν καὶ αὐτῷ τῷ ψυχρῷ τῷ ὠμοτάτῳ τυράννῳ, θέλει θαυμάζεται καὶ θέλει ἐξυμνεῖται εἰς αἰῶνας αἰῶνων.

Δεῖν πρέπει ὅμως ἡ πρὸς τὰς φίλους ἀγάπη νὰ μᾶς τυφλῶνῃ εἰς ῥόπον, ὥστε δελύσθῃ τὰ πάθη των, ἢ σωτηγορῶντες τὰ συμφέροντά των, νὰ ἐλλείπωμεν εἰς τὰ πρῶτα καὶ θεμελιώδη καθήκοντα τῆς τιμῆς. Ἐνὰς φίλος παρεκάλει τὸν Περικλέα νὰ ὁμώσῃ ψυδῶς πρὸς βοήθειάν τε. Εἶμαι φίλος σε, τὸ εἶπεν ὁ Περικλῆς, ἀλλὰ μέχει βωμὸς καὶ ἠθέλεν εἰπῆ καλλίτερα, αὐτῷ τῷ ἔλεγε, φίλος σε πλέον δεῖν εἶμαι, ἀφ' ἧς πολὺ μᾶς νὰ με ζήτησῃς μίαν παρανομίαν. Ἐγὼ ὅμως δεῖν ἰξόρω πῶς οἱ Παλαιοὶ συνεείθμισαν εἰς τὰ παραδείγματα τῆς φιλίας τὸν Πιερίδου καὶ τὸν Θισέα· δύο ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐσυμφόρῳσαν δεῖν νὰ φέρνῃ εἰς ἔκβασιν μίαν παρανομίαν πρᾶξιν, εἶναι ἀνάξιοι τῶ τοιαύτου ὀνόματος. Πολλὰ ὑπερύψωσαν ἔτι καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς φιλίας τὸ Ἀχιλλέως καὶ τὸ Πάροκλος. Ἀλλ' ἀπίσως ὁ Ἀχιλλεύς δεῖν νὰ φέρνῃ τὸν Πάροκλον, ἐν ᾧ ἐκινδυνύσεν, ἠθέλεν κάμνη ἐκείνο, ὅπερ ἀπῆται ἡ φιλία. Τὸ δὲ νὰ τὸν ἐκδικηθῆναι θανόντα, δεῖν ἢ τὸν ἄλλο, εἰμὴ ξεδύμασμα μιᾶς ἀμέτρου ὀργῆς· ἐπειδὴ καθὼς δεῖν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κάμνη ἐκδικῆσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἔγω δεῖν ἢ μπορεῖ νὰ τὸ ἔχη μήτε δεῖν νὰ κάμνη ἐκδικῆσιν ὑπὲρ ἄλλου.

Τείτον καθήκον τῆς φιλίας εἶναι ἡ εἰλικρίνεια· αὐτῷ οφείλει νὰ τῷ μεταχειρίζηται ὁ φίλος καὶ εἰς τὰς νεθεσίας, καὶ εἰς τὰς βελάς. Ἐνας τίμιος ἀνδρῶπος ὅπως τὸ ζητήσεν τῷ γνώμῳτε, πρέπει νὰ εἰπῆ κατὰ ἀλήθειαν ἐκεῖνο, ὅπως αἰσθάνεται εἰς τῷ ψυχῳύτε· πρὸς τὰς φίλους τε ὅμως οφείλει νὰ κάμη καὶ πρῶτος τῶν πρῶτων· καὶ χεῖς νὰ ἐρωτηθῆ ἔχει χεῖς νὰ τὰς ὑποβάλλῃ ἐκεῖνα, ὅπως νομίζει, ὅτι ἡμπορῶν νὰ τὰς ἀφελήσεν· καὶ αὐτὸ βλέπῃ εἰς αὐτὰς κἀνείνα ἐλάττωμα ἢ κἀνείνα σφάλμα, οφείλῃ νὰ λαμβανῆ τὸ θάρρος νὰ τὰς εἰδοποιῆ.

Πρέπει ὅμως νὰ μεταχειρίζηται εἰς τῶτο μεγάλῳ ἐπιτηδειότητι καὶ τέχνῳ· διὰ τὴν ἡφιλαυτία τὸ καθ' ἑνὸς εἶναι πολλὰ αἰσθαντικὴ εἰς τὰς ἐπιτιμήσεις· εἶναι ὡς ἡ κόρη τῶ ὀφθαλμοῦ, τῷ ὁποῖαν δεῦν ἡμπορεῖ τις νὰ τῷ ἐγγίξῃ χεῖς νὰ τῷ βλάβῃ. Πρέπει λοιπὸν νὰ κάμη τὸν φίλον νὰ γνωρίσῃ τὸ ἐλάττωμά του, ἢ τὸ πταῖσμά του, ὅμως νὰ τὸ γνωρίσῃ ἔσπον τινὰ ἀφ' ἑαυτῶν, πότε πρῶτον νὰ εἰς αὐτὸν μὲ ἀμφιβολίαν, πότε ὑποβάλλωντάς το εἰς πειρασμοί, τὰς ὁποῖας νὰ ἡμπορέσῃ παρ' ἑαυτοῦ νὰ τὰς ἰδῆ. Πρέπει τέλος πάντων νὰ εὔρῃ τὸν ἀρμόδιον καιρὸν, καθ' ὃν φαίνεται πλέον ἔσπον νὰ δεχθῆ τῷ ἀλήθειαν· νὰ πρῶτος νὰ μὴ τὸν ἐπιπλήξῃ ἐπὶ παρῶσια ἄλλων, τὸ ὁποῖον συνηθίζει νὰ παροξυνῆ πρῶτος πρῶτος, ἀλλὰ νὰ διορθῶν· νὰ πρῶτος ὅτι εἶναι πληροφορημῶς πῶς τὸ ἐλάττωμά του, ἢ τὸ πταῖσμά του πρῶτος ἀπὸ συμβεβηκός, ἢ ἀπὸ ἀδρόμῳ, ἢ ἀπὸ πρῶτος· νὰ κάμη ἐνὶ λόγῳ τῷ ἐπιτίμησιν εἰς ἔσπον, ὅπως ὁ ἐπιτιμώμῳς νὰ ἐρυθραῖσῃ ὅσον εἶναι δυνατὸν ὀλιγώτερον, καὶ νὰ ἀφαιρῆ καθ' ἑνὸς ὑπόνοιαν τῶ ὅτι θέλει νὰ μεταχειριθῆ εἰς αὐτὸν ὑπεροχῳ παιδαγωγῶ, ἢ ἐπιτάτῳ. Μία ἐπιτίμησις ἡσπομῶν πρῶτος καιρὸν, καὶ πρῶτος τὸ δεῦν ἐσάθῃ πολλὰκις αἰτία νὰ ἐξαλύσῃ τῷ πλέον σαθρῶν καὶ πολυχρόνιον φιλίαν.

Δ'. Ὅσον ὅμως ὀφείλωμεν νὰ εἴμεθα πρόθυμοι εἰς τὸ νὰ διορθώσωμεν τὰ ἐλαττώματα τῆς φιλίας μας ἐκεῖνα, ὅπου ὀπιδέχονται διόρθωσιν, ἢ νὰ γίνωμεν καλλίτεροι, ἄλλο τόσον ὀφείλωμεν νὰ ὑποφέρωμεν ἐκεῖνα, ὅπῃ δὲν ὀπιδέχονται διόρθωσιν. Δὲν εἶναι κάποιες χωρὶς ἐλάττωμα, ἔλεγχον ὁ Ὁράτιος· ἀριστος εἶναι, ὅστις ἔχει ὀλιγώτερα (1). Εἶναι κάποια ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ νὰ προέρχωνται ἢ ἀπὸ τὴν κρᾶσιν, ἢ ἀπὸ τὴν πολυχρόνιον ἔξιν, δὲν ἡμπορῶμεν καὶ διορθώσασθαι. Αὐτὰ λοιπὸν, ὅταν δὲν βλάπτουν τὸν ἐσιώπῃ χαρακτῆρα τῆς τιμιότητος καὶ τῆς φρονήσεως, ὅπῃ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἀπαιτῶμεν εἰς εἴνα φίλον, πρέπει νὰ τὰ ὑποφέρωμεν μὲ ἀνοχλὴ ἀμοιβαίαν.

Ε'. Ἐπειδὴ ἐκεῖνο, ὅπῃ συσφίγγει προηγουμένως καὶ συωτρῆι, καὶ κραταίονει μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸν σιῶδεσμον τῆς φιλίας, εἶναι ἡ ἡδονὴ καὶ τὸ ἀμοιβαῖον ἔξφορον, ὅπῃ εὐείσκουν εἰς ἀλλήλους οἱ φίλοι, ἢ τὸτο πρέπει νὰ κάμνωμεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἡμπορῶμεν νὰ συωτρῶμεν δικαίως εἰς τὴν ψυχῇ τῶ φίλου ταύτου τὴν ἡδονῇ, καὶ αὐτὸ τὸ ἔξφορον, καὶ νὰ ἐκκλίνωμεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἀντίκεινται εἰς τὸτο. Ὅθεν δὲν πρέπει ποτὲ νὰ τῷ δίδωμεν ἐπίτηδες αἰτίαν ὀχληρίας ἢ δυσαρρεσκείας· ἔτε νὰ ἀντιλέγωμεν αὐτῷ χωρὶς ἀνάγκης· ἔτε νὰ τὸν λυπῶμεν μὲ τὴν ὀχληρᾶν διήγησιν τῆς δεινῶν μας· ἔτε νὰ ἐναντιώμεθα εἰς τὰς θελήσεις τῆ, ὅταν εἶναι ἀδῶοι· ἔτε νὰ ζητῶμεν παρ' αὐτῆ ἀξιοσώτερον τῆ δέοντος, ἀλλὰ νὰ τὸν χαρποῖσθαι, ὅταν εἶναι δυνατὸν, νὰ τὸν κάμνωμεν μέτοχον τῆς ἡδονῶν μας, ὅταν εἶναι συγχωρηθῆναι, καὶ νὰ θυσιάζωμεν τὰς θελήσεις μας εἰς τὰς θελήσεις τῆ, ὅταν εἶναι χρεία.

ε'. Εἶ

(1) Vitiis nemo sine nascitur, optimus ille est, Qui minimis urgetur. (Art. Poetic.)

5'. Είναι μ' ὅλον τὸ αὐθάτον νὰ μὴ ἀπολεθῆσιν καὶ μεταξύ εἰς τὰς φίλας ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν κάποιαι μικραὶ ψύχαι, καὶ ἐλαφραὶ διχόνοιαι. Αὐτὰς λοιπὸν ἐν πρώτοις πρέπει νὰ τὰς κρύπτωμεν μὲν προσοχίᾳ ἀπὸ τῆς ἀνθρώπου, δεῖ νὰ μὴ δίδωμεν ὕλην εἰς τὴν γλωσσαλγίαν τῆς ἄλλων· δεύτερον πρέπει νὰ εἰσκόμην τρόπον, δεῖ νὰ ἀφαιρῶμεν τὰ αἴτια τῆς ψυχρότητος, καὶ νὰ διαλαττώμεθα, ὅσον εἶναι δυνατὸν τάχιστα. Καὶ ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἔμποδον, ὅπῃ προσίσταται εἰς τὸ, εἶναι τὸ ἄγαν φιλότιμον, πρέπει νὰ παραιτῶμεθα πάσης φιλοτιμίας πρὸς τὸν φίλον μας· καὶ ὅποιος τῆς δύο ἔχει δίκαιον, ἢ ἀδικον, καὶ ὁ εἷας καὶ ὁ ἄλλος ὀφείλει νὰ ἀπέσῃ εἰς τὸ νὰ ζητήσῃ πρῶτος τὴν διαλλαγὴν. Δεῖ εἶναι τῆ ἀληθείᾳ ἠδονικωτέρα καὶ τερπνοτέρα εἰγμὴ ἀπὸ ἐκείνου, καθ' ἣν διαλυθόντων τῆς μεταξύ δύο φίλων νεφῶν τῆς δυσαρρεσκείας, ἢ τῆς ἀμφισβητήσεως, ἀποκαθίσταται ἡ γαλήνη καὶ νημεμία· καὶ πόσον γλυκυτέρα δεῖ ἀπολεθῆναι νὰ εἶναι αὐτὴ ἢ εἰγμὴ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἠμπορεῖ νὰ ἀπονέμῃ εἰς ἑαυτὸν τὸ πρῶτον ὄργανον αὐτῆς τῆς διαλλαγῆς καὶ ἐνώσεως; Ὁ Λείσιππος ἐσυγχίθη μὲ τὸν Αἰχίνου, καὶ ἐρωτηθεὶς πῶς εἶναι τώρα ἐκείνη ἡ φίλια, ὅπῃ εἶχες μὲ τὸν Αἰχίνου; κοιμᾶται, ἀπέκείθη. Ὁμῶς ἐγὼ θέλω τὴν ἔξυπνίσει πολλὰ ὀλίγῳρα· καὶ ἀμέσως ἔβρεξε νὰ διαλλαγῇ μετ' αὐτῆ.

Ζ'. Καὶ αὐτὴ μᾶς ἀναγκάζει καμμία δικαία αἰτία, καθὼς καὶ συμβαίνει πολλάκις, νὰ ἀποποιηθῶμεν τινὸς τὴν φίλιαν, πρέπει νὰ λάβωμεν προσοχίαν καὶ εἰς τὸν φίλον καὶ εἰς ἑαυτὸς, καὶ νὰ ἀποφυγῶμεν κάθε ἀνάρμοσον μεμφιμοίειαν, καὶ νὰ ἀπομακρυνθῶμεν τῆς φιλίας τε κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἀνεπαίδητος, δέισκοντες δικαιολογήματα ταύτης τῆς ἀποκηρύξεως, μὴ ἀπονέμοντα ἀδικον μήτε εἰς τὸ εἷας, μήτε εἰς τὸ ἄλλο μέρος· τὰ διαλύσωμεν εὐλόγῳ καὶ νὰ ἀπορράψωμεν, δεῖ νὰ εἰπῶ καὶ Κικέρωνα, τὴν

τὴν φιλίαν, καὶ ὄχι νὰ τὴν διαρρήξωμεν, ἢ νὰ τὴν κόψωμεν (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Καθήκοντα πρὸς τὰς ἑυεργέτας.

Οπότεν τις μᾶς κάμνη κἀνθά καλὸν, καὶ τὸ γνωεῖζωμεν ὡς ποιῶτον, δεῖ ἡμπορεῖμεν βέβαια νὰ μὴ αἰδανθῶμεν, ὅτι γινάται ἐν ἡμῖν μία ἀγάπη πρὸς ἐκεῖνον, ὅς τις εἶναι αἷτιος τέτε τῶ καλῶ· καὶ αὐτὴ ἡ ἀγάπη καθ' ἑαυτὴν μᾶς διαδέτει εἰς τρόπον ὅπῃ λαμβάνομεν μίαν ὀπιθυμίαν τόσοσ ζωηραὺ καὶ εἰλικρινῆ νὰ ἀμείψωμεν τὸν ἑυεργετήσαντα, ὡσε δεῖ εἶναι ἀνθρώπος τόσοσ σκληροκάρδιος καὶ θηριώδης, ὅς τις, ἀφ' ἑ τῶ παρρησιαθῆ ἢ δίκαιεῖα νὰ ἀνταμείψῃ τὸν ἑυεργετῶτα, νὰ μὴ τὴν ἀδράξῃ μὲ πάσης χαφᾶς. Τὸ πρὸς τὰς ἑυεργέτας λοιπὸν καθῆκον εἰς τέτο προυγκυμῶσ ἀνάγεται, εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν πάντατε ζωηραὺ τὴν μνήμην τῆσ ὀποιῖασ· καὶ ἀφ' ἑ παρρησιαθῆ ἢ πεισασίς τῶ νὰ τὴν ἀνταμείψωμεν, νὰ ἐμβαίνωμεν ἔπως εἰπεῖν εἰς ἐκεῖνῶ τὴν ἰδίαν χάθεσιν, εἰς τὴν ὀποῖαν εἴμεθα, ὅπότεν ἐλάβομεν τὴν ἑυεργεσίαν. Τέτε τεθόντες, χωεῖς ἀλλῶ ἐντολήν, ἡ γνώμη καθ' ἑαυτὴν ἡμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ὅσον καὶ ὅπως εἶδει.

Συμβαίνει ὁμως ὡς τὰ πολλὰ ὅλον τῶναντίον· καὶ εἶ-

(1) Amicitias, quæ minus delectent, et minus probentur, magis decere censent Sapientes sensim dissuere, quam repente præcidere (Περὶ Καθηκόντων Βιβλ. Α'. Κεφ. 40.). Ἀγαθασέον καὶ ὅλον τὸ περὶ Φιλίας Βιβλίον τῶ αὐτῶ Συγγραφέασ. Ὁμοίως καὶ Πλατᾶρχε τὸ περὶ Πολυφιλίας.